

פעילותם החבלנית של הארגונים הפלשתינאיים השונים מפנה אליהם, בעיקר מאז מלחמת ששת הימים, את תשומת-לבו של הציבור בישראל. מאז הקמתם נטלו הארגונים הללו חלק פעיל ביותר ביצירת המתיחות בגבולות המדינה — ומשום כך יש עניין רב בסקירת תולדותיהם, אופיים ותכניותיהם. המאמר שלפנינו ייחד ל„ארגון השחרור הפלשתינאי“ (להלן „אש״פ“), הוא ארגון הרשמי של הפלשתינאים, שנוסד בירושלים (המזרחית) בעקבות כינוסה של „הוועידה הלאומית הפלשתינאית הראשונה“, במאי-יוני 1964. כמרכן תתואר בהרחבת-מה מסכת יחסיו עם הארגון המתחרה, „פת״ח“.

במסגרת התקופות השונות — לפני מלחמת ששת הימים ולאחריה — יעסוק המאמר בשלושה תחומים עיקריים:

- א. מעמדו המיוחד של „אש״פ“ במסגרת ההיערכות הבין-ערבית.
- ב. מעמדו בקרב הפלשתינאים ויחסיו עם הארגונים הפלשתינאיים.
- ג. חלקו בתכנונים הבין-ערביים של מדינות ערב נגד ישראל.

הקמת „אש״פ“

נקודת-המפנה בתחום הפעולה הפלשתינאית היתה ועידת הפסגה הערבית הראשונה, שנערכה בקהיר בינואר 1964, ואשר עוררה אוירת ירח-דבש והתפייסות בין-ערבית. תוך התעלמות ארעית ומלאכותית מן הניגודים הקיימים בין מדינות ערב. הוועידה עצמה קשורה היתה קשר אמיץ בשאיפתו של נשיא מצרים, גמאל עבד אנ-נאצר, להתוויית תכנית ערבית משותפת למלחמה בישראל, נוכח תביעותיה של סוריה הקיצונית לפעולה בכוח נגד הקמתו של מוביל-המים הארצי של ישראל, ועקב חוסר יכולתם של הערבים להגיב באורח מעשי נגד תכניות המים. מטרתו של נאצר בכינוס ועידת-הפסגה היתה, אם כן, כפולה: לרסן את תביעות

החל משנת 1959 הועלה על-ידי מדינות ערביות אחדות, ובראשן מצרים, עניין ה„ישות“ הפלשתינאית. ונעשו ניסיונות לארגן את הפליטים ולהבליט את זהותם — כדי להפכם „חיל-חלוץ לשחרור המולדת השדודה“; אך מטרתה האמיתית של היוזמה המצרית היתה לקעקע את יסודותיה של ממלכת ירדן, על-ידי שימוש בבעיה הפלשתינאית כאמצעי לחתירה בתוכה. יוזמה זו נתקלה, כמובן, בהתנגדות מצד זו האחרונה. ירדן אף הסתייגה בשנת 1963 מבחירתו של אחמד שוקיירי, עורך-דין יליד עכו, לשעבר נציגן של סוריה וסעודיה באו״ם, לנציג הפלשתינאים בליגה הערבית, בחירה שבעקבותיה הוטל עליו לעסוק בארגון הפלשתינאים, ול-הפעיל את בעייתם בנושא מדיני.

המופתי הירושלמי לשעבר, חג' אמין אל-חוסייני, שכן ועד זה ראה עצמו כסמכות הפלשתינאית הבלעדית. החלטות הוועידה כללו את אישור „האמנה הלאומית הפלשתינאית“, וקביעות ארגוניות ומדיניות בקשר להקמתו של „אש״פ“.

מטרת הארגון, כך נקבע, היא לשמש כנציגם הבלעדי של הפלשתינאים באשר הם ולפעול להחזרתה של „אדמת פלשתינן השדודה“. הוועידה החליטה על הקמת צבא לארגון וכן על הקמת קרן לאומית למימון הפעולות. כמרכו הארגון נקבעה ירושלים. כך הוקם הארגון, קיבל — אף כי לא תמיד בלב שלם — את אישורן של כל מדינות ערב, וזכה על-ידי כך למעמד רשמי.

פורום הוועידה עצמו הפך להיות „מועצה לאומית“ למשך שנתיים ימים, שלאחריהם עמדו להיערך בחירות כלליות ל„מועצה“ חדשה. ליו״ר הוועד הפועל נבחר אחמד שוקייירי, נציג הפלשתינאים בליגה הערבית, והוא עצמו מינה את חברי הוועד הפועל, שמספרם היה 13—15 איש. לנוסחה זו של מינוי חברי הוועד הפועל על-ידי היו״ר, קמו מבקרים רבים, שטענו — ולא בלי צדק — כי הדבר מאפשר לשוֹר־קייירי להחזיר לעמדות־המפתח בארגון את אנשי־שלומו ועושי־דברו.

ועידת־הפסגה השנייה של מדינות ערב אישרה את תכנון־תיו של שוקייירי לארגונו של „אש״פ“, ובעקבות זאת הבטיחו המדינות השונות לתרום לארגון סכום של 9 מיליון ל״ש, שנועד בעיקרו לארגונו של „צש״פ“ ולחימושו. לא כל הסכום נמסר לקופת „אש״פ“, אך עם זאת ניסה „אש״פ“ לגייס תקציבים משלו, באמצעות „הקרן הלאומית“ הנזכרת. בינתיים הפעיל „אש״פ“ עשרות פקידים, הקים משלחות שונות ברחבי ארצות ערב והעולם, וכן תחנת־שידור, במרס 1965, במסגרת שידורי המזרח־התיכון ברדיו קהיר.

מבנה הארגון נקבע על-ידי „האמנה הלאומית הפלשתינאית“, שנתקבלה בוועידת היסוד של „אש״פ“, ודמה בעיקרו למבנה הארגוני של מפלגת „האיחוד הסוציאליסטי“ המצרית.

המסגרת הארגונית כוללת:

טוריה, שכן ידע היטב את מצבם הצבאי של הערבים באותה שעה; ולפתוח בתכנון ושיתוף־פעולה צבאי לטווח ארוך, במטרה לאפשר בבוא העת מלחמה נגד ישראל.

בוועידת הפסגה הוטל על שוקייירי לפתוח בדיונים בדבר הדרכים והאמצעים לארגונם של הפלשתינאים לקראת המחשבת ושותו הנפרדת. תפקידם המיועד של הפלשתינאים בהכנת וכתכנונים היה דוראנפי: היה עליהם לפעול הן בתחום המדיני והן בתחום הצבאי.

בתחום המדיני, היתה פעולתו של הארגון צריכה להוכיח לעולם כי המאבק נגד ישראל הוא בבחינת מלחמת־שחרור של הפלשתינאים המגורשים ממולדתם, מלחמה צור־דקת — הנתמכת על-ידי האומה הערבית כולה. כדי ליצור תמונה זו, היה צורך בהקמת גוף פלשתינאי „מדיני“ ובעל מוסדות מקובלים ומנהיגים מוכרים, שיידע להציג כהלכה את „הבעיה הפלשתינאית“ נוכח פני העולם ולארגן את הפלשתינאים עצמם לקראת עתידם.

בתחום הצבאי היתה הפעילות המיועדת מונחית על-ידי ההכרה כי יש לשתף את הפלשתינאים בדרך־שלי־ממש במלחמת־השחרור העתידה. במסגרת זו נקבע תפקידו של „צבא השחרור הפלשתינאי“, „צש״פ“, העתיד לקום, כגוף שיהא בבחינת החלוץ למלחמה בישראל. יחידותיו אורגנו במסגרת התכנון הכולל של „המפקדה הערבית המשותפת“, ומפקדיו היו פלשתינאים, יוצאי הצבאות הערביים השונים. נקבע כי זיקתו הישירה של „צש״פ“ תהא לאש״פ, אף כי יהיה כפוף ל„מפקדה הערבית המשותפת“ מן הבחינה המקצועית.

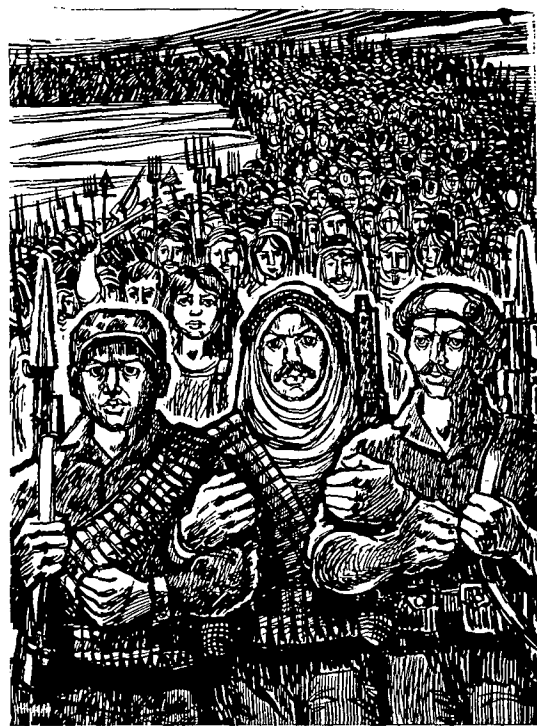
בעקבות ועידת הפסגה הערבית כונסה ב־25 במאי — 2 ביוני 1964 ועידת־היסוד של „הישות“ הפלשתינאית; היא נערכה בירושלים המזרחית, בהסכמתה של ירדן, אשר בתחרו־מיה נמצא ריכוזו העיקרי של הציבור הפלשתינאי. בוועידה זו השתתפו כ־400 צירים, שמונו על-ידי שוקייירי לאחר התייעצויות עם ארגונים פלשתינאים ובתיאום עם מדינות ערב. הוועידה הוחרמה על-ידי „הוועד הערבי העליון“ של

שוקייירי (השני משמאל) בעת קבלת מסדר

„ירחידיבש“ קצרים אלה פסו עד מהרה, ושידורי „קול אש״פ“ מקהיר המשיכו להמטיר אש וגפרית על המלך חוסיין, „הבוגד באומה הערבית“.

ליחסם של הסורים ל„אש״פ“ היו גורמים אחרים. סוריה תמכה עקרונית ברעיון הקמתו של „אש״פ“, אך התנגדה

الجيش العربي الأردني قوات الماصفة قوات التحرير

האחדות הערבית

מלכתחילה לשוקיירי ולקרפועולתו. ביחסה לארגון השתקף המאבק בינה לבין מצרים על ההגמוניה בעולם הערבי, בו ייצגה מצרים את העמדה ה„מציאותית“ בתחום המאבק נגד ישראל, הסבורה כי אין עדיין אפשרות לפתוח בהתמודדות צבאית נגדה ועל כן יש לעסוק בהכנות ולהמתין, בעוד שסוריה ייצגה את הדעה הקיצונית (של אנשי הבעת), שקראה בלהט „מהפכני“ למלחמה בישראל לאלתר.

ועידת־הפסגה קיבלה את התכתוב המצרי, ודבר זה גרם לסוריה לראות בשוקיירי מכשיר בידי המצרים, ואת מדיניותו — כמתונה ובלתי־מספקת. משום כך תמכה סוריה בעיקר בתנועת ה„פתח“ הקיצונית, סיעה לה בכספים, בהדרכה ובנשק, והפעילה אותה לביצוע פעולות־חבלה נגד ישראל ובה בשעה — ל„הקנטת“ המצרים וארגונם הפלשתינאי „אש״פ“, המתעסק ב„הבלים מדיניים“.

ההתמודדות בין מייצגי שתי התפיסות המנוגדות בעולם הערבי בבעיה הפלשתינאית השתקפה גם במאבק שבין הארץ־גונים הפלשתינאים השונים, ובעיקר בין „אש״פ“ מזה, ו„פתח“ (ר״ת בהיפוך — „חרפת תחריר פלסטין“, — תנועת שחרור פלשתינאית) — מזה. אמנם, סוריה איפשרה פתיחת משרד ל„אש״פ“ בבירתה ואף העבירה בשעתו ל„פיקודו“

א. מועצה לאומית, המתכנסת אחת לשנה.

ב. ועד־פועל, המשמש כממשלה פלשתינאית.

ג. הנהגות ארציות (או — תחתן — לשכות או סניפים ארציים במדינות ערב השונות).

ד. הנהגות אזוריות.

ה. סניפים מקומיים (על־ידי הפיכת סניפי „האיחוד הלאומי הפלשתינאי“, במקומות הימצאם, למסגרות „אש״פיות“).

יחסו של מדינות ערב ל„אש״פ“

פעילותו של „אש״פ“ נתקלה ביחס שונה במדינות ערב, בהתאם להשקפותיהן שלהן — ולניקיותיו שלו. בהיותו יצירי כפיהם של המצרים, הפך — מטבע הדברים — להיות כלי־שרת בידיהם. תמיכתה של מצרים בארגון איפשרה לו, אמנם, כושר תמרון מדיני נרחב — אך מאידך־גיסא קבעה לו אף מגבלות, וזאת — בשני מישורים: ראשית, היא כבלה אותו למדיניותה של מצרים בתחום העימות עם ישראל, בלא התחשבות בשאיפות הציבור הפלשתינאי; ושנית, היא החשידה אותו בעיני מדינות ערב היריבות למצרים.

שני הגורמים העיקריים שראו בעין רעה את הקמתו ואת המשך קיומו של „אש״פ“ היו ירדן וסוריה. לכל אחת משתי המדינות הללו היו מניעים משלה כדי לנטור איבה ל„אש״פ“, ושתיהן לא חסכו מאמצים כדי להצר את צעדיו.

לירדן היתה הקמתו של „אש״פ“ כתקיעת־סכין בגב, שכן קיומו של ארגון מדיני פלשתינאי בכלל עומד, במידה רבה, בסתירה לקיומה של ירדן כמדינה עצמאית, שבה למעלה ממחצית התושבים (עד יוני אשתקד) היו פלשתינאים, תושבי הגדה המערבית. פירושה של הקמת „אש״פ“ היה העתקת נאמנותם של הפלשתינאים מן המלך חוסיין אל הארגון החדש והעומדים בראשו. יתרה מזו, „אש״פ“ הבהיר, כי במאבקו לשחרור „המולדת השדודה“ מתכוון הוא לשחרר גם „אותם מחלקי פלשתינא שאינם בכיבוש ישראלי“, כלומר — גם את הגדה המערבית, שנמצאה בשליטת ירדן. אמנם, תחת לחצם של המצרים נאלצה ירדן להסכים להקמתו של הארץ־גון, אך מעולם לא שררו יחסים שפירים בין שני הצדדים; ואם נתן המלך חוסיין את הסכמתו לפתיחת משרדו הראשי של „אש״פ“ בירושלים, עשה גם זאת תחת לחץ. כן סירבה ירדן בכל תוקף להסכים לשהותו של צבא פלשתינאי בתוכה. בשיאי המשברים בין הארגון לירדן נשמע לא פעם קולו של שוקיירי קורא לפלשתינאים בירדן למרוד במלך ולהפיל את משרדו, ומאחורי קריאות הסתה אלה עמד לא אחת גם עבד אנגאצר. מטרת שוקיירי (והעומד מאחוריו) היתה, במשך כל העת, לשים לאל את עמל השנים שהושקע על־ידי ירדן במאמץ להפוך את הפלשתינאים לאזרחי הממלכה ההארץ־שמית לכל דבר; ולפיכך ראה חוסיין בעין רעה ביותר את דרישותיו השונות של שוקיירי, ולא במהרה היה מוכן להיענות ולוא לחלק מהן.

היו, אמנם, גם תקופות רגיעה ופיוס ביחסים בין ירדן ל„אש״פ“, כגון חתימת ההסכם במרס 1966 לפיו נענו מרבית דרישות „אש״פ“, פרט להקמת צבא פלשתינאי — אך גם

גדודי קומנדו פלשתינאיים אחדים (כוחות „חיטין“) שפעלו במסגרת צבאה (ולמעשה גם לאהר מכן היו בשליטתה) — אך בעיקרו־ש־דבר תמכה ב„פתח“.

כאן מן הראוי להתעכב בפירוט־מה על ההבדלים בין תפיסתו של „אש״פ“ לתפיסתו של „פתח“ ובין מבנם הכללי של שני הארגונים, שהביאו להתגלעות מחלוקות ומאבקים ביניהם.

ה„פתח“

ארגון פתח הוקם כפי הנראה בסוף שנות ה־50 על־ידי צעירים פלשתינאים אחדים, שהגיעו למסקנה כי בתוך וותם לשחרור מולדתם אל להם לסמוך על מדינות ערב. במשך שנים אחדות לא עסקו בפעולה ממשית, כי אם בהתויית תכניות, באימונים וברכישת ציוד. הדחה לפעילותם החבלנית ניתן עם ההתעוררות שחלה סביב הנושא הפלשתי־נאי בתחילת שנות השישים, ובייחוד לאחר ועידת־הפסגה הראשונה ההחלטת על הקמת „אש״פ“. הקמת ארגון פלש־תינאי מדיני בפומבי הציבה אתגר חמור לאנשי המחתרת של „פתח“. הם ראו במדיניותה של מצרים, שניצבה מאחורי „אש״פ“, מדיניות מזיקה — הגורמת לדחיית השחרור לזמן בלתי־מוגבל, שיאפשר לישראל להתעצם עוד ועוד. הם דרשו פעולה לאלתר, ואם לא מתקפה ערבית מאוחדת ומיידית — אזי לפחות הטרדה בלתי־פוסקת של ישראל. כך ראו לנגד עיניהם בין השאר, את הדוגמה האלגירי־אית. לגישה זו מצאו אנשי „פתח“ תומכים נלהבים בסור־

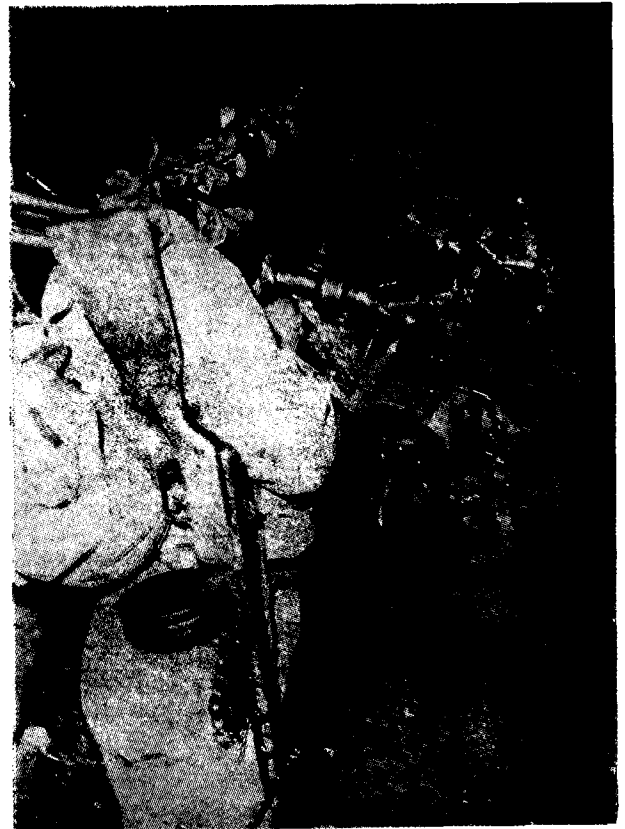
חוליית „פתח“

רים, והחל מינואר 1965 החלו חוליות „פתח“ — בשם „אל־עאצפה“ (הסופה), הזרוע המזויינת של „פתח“ — לפעול באזורי הגבול של ישראל, כשהן נתמכות על־ידי שלי־טנות סוריה, תחילה בסתר ואחר־כך ביתר פומביות. פעור לות אלה זכו גם לאהדה גוברת־ההולכת בעולם הפלשתינאי: בעיני המוני הפליטים במחנותיהם שבארצות ערב השונות, וכן בעיני פלשתינאים רבים בארצות שמעבר להם, הצטיירו פעולות „פתח“ כמעשי־גבורה על־איים, וכמופת הראוי לעידוד ולתמיכה. לראשונה מזה שנים רבות ניצתה בלב הפלשתינאים התקוה המחודשת כי קרב יום השחרור וכי במהרה עתידים הם להיגאל. להגברת רגשי־הערצה אלה תרמו, כמובן, הודעות ההתרברבות והגוזמה של „פתח“, שהרבה להתפאר במעשיו — אלה שעשאם ויותר מזה אלה שלא עשאם. פעולות־העונשין הישראליות נגד בסיסי החבל־נים, והגורמים השונים שסייעו להם, אף הגבירו את הילת הקדושה שהחלה לעטרם.

באותה עת, כנגד עליית קרנו של „פתח“, ירדה קרנו של „אש״פ“ — שכן העובדה כי „פתח“ הסב נזקים ואביר דוח לישראל בפעולות־שלי־ממש — די היה בה כדי להפנות אליו את אהדת הציבור הפלשתינאי. סיבות נוספות לירידת מעמדו של „אש״פ“ היו היותו מרוחק מן ההמונים וחסר אחיזה בתוכם; מנהיגיו עסקו מרבית הזמן בסיפוק שאיפור תיהם האישיות או בחיכוכים ומריבות ביניהם על רקע אישי או אידיאולוגי, ועיסוקם בענייני הארגון לשמם הפך שולי. יתרה מזו, „פתח“ ניהל מערכת השמצות על מחדלי „אש״פ“, לעומת תכליותם של מעשיו שלו בשדה־המערכה, ודבר זה זכה אף הוא להדים ברחוב הפלשתינאי.

כל אלה גרמו לשורת זעזועים ב„אש״פ“, וכחוצאה מאלה הגיעו ראשי הארגון למסקנה כי עליהם לקרב את פעולתם לשאיפות ההמונים. האפשרות הסבירה שניצבה בפניהם היתה אימוץ הקו הנקוט על־ידי „פתח“ — כלומר, השתלבות בפעולות־החבלה על כל הכרוך בהן. ואכן, היו אישים שונים ב„אש״פ“ שדרשו הליכה בדרך זו, גם אם יהא בכך כדי להשפיע על מעמדו של הארגון. אך דעתם של אלה — בעיקר חברי מועצת „אש״פ“ מסוריה שייצגו את העמדה הסורית הקיצונית הקרובה לעמדת „פתח“ — הושת־קה על־ידי שוקיירי, או — למעשה — על־ידי המצרים ששלטו ב„אש״פ“, ואשר כל עוד התנגדו הם לדרך הסורית, לא היה בכוחו של שוקיירי, גם אם רצה, להביא לשינוי. גם חלק מאנשי „אש״פ“ האחרים, כולל שפיק אל־חות, האח־ראי למשרדי „אש״פ“ בבנון, סברו — ואל־חות הביע זאת בראיון עם כתבת „ז'אן אפריק“ התוניסאי בסוף 1966 — כי „פעולות אלה מעודדות תגובה ישראלית, דבר העלול למשכנו למלחמה במקום ובזמן שאינם תואמים את צרכינו“.

מכל מקום, לשוקיירי עצמו היה ברור היטב גם, כי אם תאומצנה שיטותיו של „פתח“ על־ידי ארגונו, ייצא שכרה של היוקרה בעולם הפלשתינאי — בהפסד דרכו העצמאית המיוחדת של „אש״פ“, ועמה גם באבדן מעמדו־שלו כמנהיג גם הרשמי של הפלשתינאים. לפיכך היה צורך לגבש נוסחת־פשרה, שעיקרה — תפיסת החבל בשני קצותיו. זו נמצאה בהפנייתו של ההסברה „אש״פית“ לכיוון תמיכה מילולית גוברת בפעולות־החבלה, ואף בהקמת „מועצת־מפקדת ההפי־

כה" שנועדה לאחו את עיניהם של ההמונים הפלשתינאים, אנשי "פת"ח" ואף האופוזיציה הפנימית ב"אש"פ" — ולשמש, כביכול מענה ל"פת"ח".

אלה, מכל מקום, לא הספיקו: האהדה ל"פת"ח" הלכה וגברה, ועמה גאו גם ביטחוננו, תקוותנו, שאיפותינו והעזותנו. המתיחות בגבולות גברה כתוצאה מפעולות-החבלה שלה, ונראה היה כי הוא עומד להשיג את מטרתו: גרירת ישראל וארצות ערב למלחמה. המאבק בינו לבין "אש"פ", שניסה לתמרן ללא הרף בין השאיפה ליצור לעצמו דמות "פדאיונית" נאותה ובין ההתחייבויות הנובעות ממעמדו המיוחד כגוף מדיני הקשור למיסד הבין-ערבי הרשמי נמשך.

לחשלת חתמונה נעמוד בקצרה על יחסן של מדינות ערב האחרות ל"אש"פ".

לבנון התנגדה כל העת לפעילותו של "אש"פ" בשטחה, וזאת — מטעמי ביטחון פנימי האיוון העדתי בה; אך עם זאת התירה לפלשתינאים שבתוכה לקבל אימון צבאי מחוץ לשטחה.

עיראק תמכה ב"אש"פ" ואיפשרה לו פעילות ארגונית וצבאית בשטחה, כולל אימון פלשתינאים ממדינות ערביות אחרות. היא אף העמידה תחת "פיקודו" של "אש"פ" את גדוד הקומנדו הפלשתינאי מס' 421 שבצבאה, ולקראת מלחמת ששת הימים העבירה אותו יחד עם כוחות אחרים לתוך שטח ירדן. כיום משמש גדוד זה, המוצב עדיין בירדן, מאגר לכוח-אדם לחוליות המחבלים, המ-קבלות סיוע מחילה-המשלוח העיראקי.

סעודיה מתוך התנגדות אישית לשוקיירי וחשש מפני התרנות מצרית באמצעות ארגונו, לא התירה טעויה כל פעילות "אש"פית" בתחומיה.

כווייט, בניגוד לסעודיה, גייסה כספים ל"אש"פ" מקרב החוגים הפלשתינאים (אף כי עשתה זאת גם לטובת "פת"ח"), ואיפשרה לפלשתינאים שלה לקבל אימון צבאי בעיראק.

לוב וסודאן שיתפו פעולה עם "אש"פ" בממדים מצומצמים.

אלג'יריה בימי שלטונו של אחמד בן-בלה תמכה במקביל ב"אש"פ" וב"פת"ח". כיום, מאז עליית בומדיין לשלטון, מעניקה היא סיוע בעיקר ל"פת"ח".

מרוקו, עמדתה כלפי "אש"פ" מסוייגת.

תוניסיה, יחסיה עם "אש"פ" נותקו מאז דרש שוקיירי גרש את נשיאה חביב בורגיבה מועידת-הפסגה הערבית, לאחר שהציע בורגיבה להתור לפתרון מדיני בשאלה הפלשתינאית ולחסן מתוך כלפי ישראל.

אש"פ במלחמת ששת הימים

החל מסוף שנת 1966 גברה והלכה המתיחות בגבולות ישראל—ערב. צה"ל הגיב על כך בתקיפות, הן על-ידי פעולת טווע בנובמבר 1966, והן חודשים אחרים לאחר מכן, עם הפלת 6 מיגים סוריים. המתיחות המשיכה לעלות — ובאה לשיאה במאי 1967. אין ספק כי פעולות-החבלה של "פת"ח" (ושל ארגוני-החבלה קיצוניים נוספים, שביצעו אף הם פעולות מפעם לפעם) — היו בין הגורמים למלחמת ששת הימים; וגם אם לא הושגה במלחמה עצמה התוצאה המקווה מבחי-

נתם של הערבים — מכל מקום נראה עצם המלחמה לאנשי "פת"ח" כהישג מזהיר לארגונם, שכן השיגו את מטרתם הראשונה: לגרור את ישראל ואת מדינות ערב למלחמה. במלחמה עצמה היה חלקו של "פת"ח" דל, וכמעט שלא הורגש. לעומת זאת, משהחליטה מצרים לצאת ל"הגנת" סוריה, היה צורך להפעיל את התכניות הבין-ערביות המשוך תפות — שבהן היה, כזכור, חלק גם ל"צש"פ". בתקופה הקצרה שקדמה למלחמה עצמה עלו שוב מניותיו של שר קיירי ארגונו, בתוקף היותו מייצגם הרשמי של הפלשתינאים, הועמד עתה בשורה הראשונה של הלוחמים, לצבאו סופק נשק חדש ונתנינו — תושבי רצועת עזה — הודרכו בשיטות "ההתנגדות העממית" ואומנו כצבא מיליציה. בשלושת הש-בעות שבין 15 במאי 57- ביוני 1967 עלה המתח ברחוב הערבי — ועמו התלהבותם וקוצר-רוחם של הפלשתינאים באשר הם. בהכנתם של הפלשתינאים בתקופה שקדמה למלח-מה נטל "אש"פ" תפקיד מרכזי, כשהוא פועל על-פי תדרי-כיהם של המצרים.

לשיא הגיעו יוקרתו של שוקיירי עם חתימת הסכם-ההגנה הירדני-מצרי, ב-30 במאי 1967, שאחד התנאים בו היה הכרה מעשית מצד חוסיין בשוקיירי ובארגונו. שוקיירי וחוסיין, האויבים מאתמול, הפכו בנריום ל ידידים המרעיפים ברכות איש על ראש רעהו ומבטיחים ללחום שכם אחד כנגד האויב המשותף. ההסתות הבלתי-פוסקות ופעולות-ההתירה מבפנים, שהיו הקו הבולט ביחסים ביניהם קודם לכן — נעלמו שעה שהגיעו חוסיין ושוקיירי יחדיו לרבת-עמון, וערכו מסע משו-ך בחוצות העיר. חוסיין לא זו בלבד שנפל ברשתו של עבד אנ-נאצר, אלא אף נאלץ להשלים עם בליעת הגלולה המרה בדמותו של שוקיירי — שעד כה הצליח להימנע ממנה. עתה נפתחה הדרך בפני שוקיירי לעשות כרצונו בתוש-ביה הפלשתינאים של ירדן, והוא פנה לארגנם לעמידה חזי-תית נוכח האפשרות של פלישה ישראלית לגדה המערבית של הממלכה, כולל אימונם לשימוש בנשק וצידום בו. אלא שחמשת הימים שנתרו עד פרוץ המלחמה לא הספיקו להש-למת הכנותיו — ולוחמיו המיועדים לא זכו להשתתף בקרבות. שלא כבירדן, היו במצרים, בסוריה ובעיראק יחידות צבאיות של "אש"פ", אשר הקמתן, צידן ואימונן התנהלו על פי התכניות הבין-ערביות, בפיקוח המפקדה הערבית המשותפת. במלחמה נועדו ליחידות אלו תפקידי בלימה והגנה כנגד ניסיונות-פריצה ישראלים, ואמנם הן הוצבו בקוים הראשונים ברצועת עזה — ותפקידים דומים, אף כי בהיקף ובאחריות קטנים יותר, נתונים היו בידיהן גם בסוריה ובעיראק; חילה-המשלוח של עיראק לירדן ערב המלחמה כלל גם את גדוד-הקומנדו הפלשתינאי מס' 421, שהיה "תרומתה" של עיראק לתכניות הצבאיות של "אש"פ".

מבין כוחות "צש"פ" שהיו קיימים ערב מלחמת ששת הימים בשלוש המדינות — מצרים, סוריה ועיראק — נטלו חלק ממשי במערכה רק אלה שהיו מוצבים ברצועת עזה. כוחות "צש"פ" ברצועה, שכינויים היה "כוחות עין-ג'אלות" ("ע"ש אחת ממערכות-האסלאם המפורסמות), הוקמו על-פי החלטתה של ועידת-הפסגה השנייה של שליטי ערב, שהתכנסה בספטמבר 1964 באלכסנדריה

שבמצרים. בדבר הקמת צבא פלשתינאי במדינות ערב שהסכימו לכך.

כמו בטוריה ובעיראק התבססו כוחות „צש״פ” במצרים על גופים קיימים, שירתו עד להקמת „צש״פ” במסגרת הצבא המצרי, ושר מפקדיהם היו מצרים. בצבא מצרים התקיימו מאז סוף שנות החמישים הטיבה פלשתינאית וגדוד קומנדו פלשתינאי, וכדי לאפשר הקמת מסגרות נוספות, פורסם במרס 1965 ברצועת עזה חוק גיוס-חובה לפלשתינאים שלפיו חוייב כל תושב ברצועה שגילו 18—30 שנה להתגייס לשירות ב„צש״פ” לתקופה של 3 שנים (12 חודש — לבוגרי תיכון ומוסדות להשכלה גבוהה).

לקראת מלחמת ששת הימים מנו כוחות „צש״פ” ברצועה שתי חטיבות-חי״ר וגדוד קומנדו, בפיקוד מצרי, כבעבר — אף כי רשמית היו הכוחות כפופים למפקדה הכללית של „צש״פ” בקהיר. במלחמה עצמה התרכזו פעילותם של „כוחות עין-גאלות” בתפקידי הגנה ובניסיונות למנוע את פריצתם של הכוחות הישראליים לרצועה; ונגרמו להם אבדות כבדות. לחימתם זיכתה אותם, לאחר תום הקרבות, בשירייה-הילה מפי מנהיג „אש״פ” דאז, אחמד שוקיירי. לאחר המלחמה, משנשמטו מוסרות-השלטון ברצועה מידי המצרים, התפורו שרידי הכוחות הפלשתינאיים בין גדודי „צש״פ” בטוריה ובחילה-המשלוח העיראקי שבירדן. חלקם ערק, ואחרים מצאו דרכם אל ארגוני-החבלה השונים, אם כמפקדים ואם כמחבלים מן השורה.

הארגון ומתחריו לאחר מלחמת ששת הימים

תוצאות תבוסתם של הצבאות הערביים לא פסחו, כמוכן, גם על היחידות הפלשתינאיות; אך עצם העובדה כי הן נטלו, לפחות בגזרה המצרית, חלק פעיל במערכה — העניקה לשוקיירי ולארגונו הרגשה כי לא קופח חלקם, וכי כדאית היתה ההליכה בתלם הבין-ערבי הרשמי, גם אם הצריך דבר זה התאפקות וריסון יצר ההתחרות בפעולותיו המרשימות של ארגון „פת״ח”.

לערבים בכלל היתה התבוסה הצבאית במלחמה בבחינת

י״ר אש״פ, יחיא חמודה

זעזוע שקשה להתגבר עליו. אך קשה עוד יותר היתה ההשגחה למה עם נוכחותה של ישראל בשטחים שהשיגה במלחמה. העובדה שאין בידי הערבים אפשרויות מעשיות למנוע מישראל את החזקת השטחים הללו, הצריכה מחשבה מחור דשת בדבר הדרכים להתנגדות להימשכותו של מצב זה. הפתרון שנמצא היה בניסיון להטריד באורח בלתי-פוסק את ישראל הן בשטחים המוחזקים על ידיה והן בגבולותיה שלה באמצעות חוליות מחבלים פלשתינאים.

עתה, בניגוד לתפיסה שבוטאה בעבר על-ידי „פת״ח”, כי תפקידם של הפלשתינאים הוא לגרור את מדינות ערב למלחמה בישראל נתקבלה, אם כן, התפיסה החדשה — שאומצה, בין השאר, גם על-ידי המצרים — שקבעה כי פעולות-החבלה הן מטרה בפני עצמה, וכי יש לנקוט בהן עד לשלב בו יוכלו הצבאות הערביים המשוקמים „להשיב בכוח את אשר נגזל בכוח”. פעולות החבלה בגלגולן החדש נועדו, איפוא, להטריד את ישראל ללא הרף, לעורר את הפלשתינאים שבשטחים המוחזקים על-ידה למרי כללי, המת-קרא בלכסיקון ה„מהפכני” הערבי בשם „מלחמת-שחרור עממית”, בה ייטול חלק העם כולו. מונחים אלה מזכירים לנו, במידה רבה, את המונחים בהם משתמשים אנשי התנועה המהפכנית באסיה ובאמריקה הלטינית, ואכן — האידיאולוגים הערבים רואים עצמם כתלמידיהם בתחום המלחמה המהפכנית העממית.

משניתן ההכשר לפעולות החבלה, וביחוד משנראתה שיש טה זו יעילה גם בעיני מצרים, ניצב בפני „אש״פ” אתגר חמור חדש. בעבר התבססה הסתייגותו של הארגון מפעור לזת „פת״ח” בעיקר על הוואטו שהטילו המצרים עליהן. עתה נפרצו סכרים אלה לפחות בחלקם, ו„אש״פ” ניצב בפני הצורך להשתלב בפעילות החבלנית, מבלי שיהיה מוכן לכך למעשה — ומבלי שיגלה נכונות לשתף פעולה עם „פת״ח” במישור-פעילות זה.

השינוי בעמדה המצרית עורר לפעולה אותם גורמים ב„אש״פ” שטענו כבר בעבר כי יש להכין את הארגון לפעילות חבלנית. דעותיהם וטענותיהם של אלה נשמעו עתה ביתר תשומת-לב. בעיקר היו הללו „הלאומנים הערבים”, קבוצה אידיאולוגית המקורבת למצרים ותובעת יתר פעילות בשאלה הפלשתינאית. במצב זה ניכר היה כי דמותו של אחמד שוקיירי, איש המסדרונות הפוליטיים, שגם המדים שלבש בימות המלחמה לא יכלו להסתיר את אופיה, אינה הולמת עוד תקופה חדשה זו. האופוזיציה הפנימית להנהגתו, הן במועצה הלאומית והן בוועד הפועל, אשר סולקה או הושתקה על-ידי בעבר בתמיכתם של המצרים — הגבירה את פעילותה, ואף המצרים עצמם חדלו לחמוך בו בלי סייג, ואכן, בגבור הדרישות להדחתו לא מיהרה קהיר לצאת לעזרתו. במצב זה לא ראה עוד שוקיירי סיכוי רב לגבור על יריביו, ובדצמבר 1967, לאחר שבוע של מאבקים חריפים בכנס „הוועד הפועל”, שנערך בקהיר, התפטר מתפקידיו כיו״ר הוועד הפועל של „אש״פ” וכנציג הפלשתינאים בליגה הערבית. עתה נפתחה, לכאורה, הדרך לעלייתם של כוחות צעירים ומהפכניים בארגון, אשר יחדשו את פניו ויתאימו את פעילותם למצבים המשתנים. לתפקידיו של שוקיירי נבחר יחיא חמודה, עורך-דין פלשתינאי בעל השקפות שמאלניות

תפקד „פתח“, יאסר ארפאת

ובעל דעות פרקטיות מתונות-ביחס, שנולד ב־1909 בליפתא על־יד ירושלים, ונאלץ, בשל דעותיו, להימלט מירדן ולבקש מקלט בטוריה או בעיראק, בתקופת האיחוד הקע"מי. למעשה נבחר המודה כמועמד של פשרה וכמנהיג־מעבר, שיעמוד בראש הארגון עד לבחירת יו"ר חדש בבחירות הראשונות שתיערכנה בארגון.

מכל מקום, עד מהרה הסתבר כי הדחת־התפטרותו של שוקירי ומינויו של חמודה לא הביאו לשינויים מהותיים ב„אש"פ". אמנם, קולם של הקצוניים נשמע עתה ביתר תשומת־לב, אך הנהגת הארגון המשיכה לראות בו בראש־וראשונה ארגון מדיני, שתפקידו הראשונים — לפעול במישור המדיני־הסברתי הגלוי. גם עתה ראו עצמם ראשי „אש"פ" כנציגיהם הרשמיים — והיחידים — של הפלשתינאים, וסירבו להכיר במעמדו של הארגון המתחרה, „פתח", ובהישגיו בעבר ובהווה בתחום פעולות־החבלה. אמנם, אלמנ־טים שונים מיחידות „צש"פ" (ביחוד מגדוד 421 שנמנה, כאמור, על חיל־המשלוח העיראקי אשר נותר בירדן גם לאחר המלחמה), שערקו מיחידותיהם כדי להצטרף לשורות המחב־לים — זכו אף לעידוד ולתמיכה מצד „אש"פ", אך מכאן עד להשתלבות ממשית ומוחלטת במישור הפעילות החבלנית היתה הדרך רחוקה.*

אולם, הגברת הפעילות החבלנית של „פתח" ועלי־תה המחודשת של יוקרתו אילצה את „אש"פ", למרות כל האמור, להגביר גם את פעילותו־שלו בתחום זה בדרך־של־ממש, הן מתוך חשש כי הוא עלול להפסיד גם הפעם את אהדת הרחוב הפלשתינאי, והן בשל התגברות הלחצים הפנימיים בתוכו לאימוץ הקו החבלני.

בתחילת שנת 1968 החליטו, כנראה, ראשי „אש"פ" ו„צש"פ" להפעיל בצורה מאורגנת את האלמנטים שפרשו בזמנו מ„צש"פ" והצטרפו לחוליות „פתח". כך הופיעו „כוחות־השחרור העממיים", הזרוע החבלנית של „אש"פ", פעולותיהם לא היו רבות או מרשימות במיוחד, אך בעצם הקמתו של גוף חבלני ב„אש"פ", לצד הגוף המדיני הקיים והגוף הצבאי הסדיר („צש"פ") שהמשיך להתקיים על אף חוסר תכליתיותו — היה משום פגיעה חמורה ב„פתח".

משום כך עבר עתה הכדור אל „פתח". ההילה שאפפה אותו, ושהתבססה על הצלחותיו בפעולות החבלה, עלולה היתה להימוג — נוכח כניסתו של „אש"פ" לתחום־הפעילות שהיה בעבר תחומי הבלעד־יכמעט של „פתח".

נראה שלא רק האתגר שהציב לו „אש"פ" הוא שהניע את „פתח" לעשות את הצעד שעשה; אך אתגר זה, מכל מקום, עורר בתוכו בוודאי נטיות כמוסות שהיו קיימות כבר בעבר במנהיגות „פתח", או לפחות בחלק ממנה. לקראת מחצית שנת 1968 ניכרה, איפוא, בין מנהיגי „פתח" נטיה

* עם זאת, ניצניה של פעילות חבלנית זו מצד „אש"פ" החלו להדאיג את „פתח", מה גם שבפעילותו הסברתית הענפה הציג „אש"פ" כמעשיו־שלו חלק ניכר מפעולות־החבלה של הארגונים האחרים. אמנם, כאמור, אלמנטים מיחידות „צש"פ" אכן נטלו חלק בפעולות־החבלה — אך הם עשו זאת כיחידים ובמסגרת „פתח", אלא של „אש"פ" די היה בקשר רופף־למדי זה כדי להכריז כי כוחותיו־שלו הסיהם שביצעו את הפעולות.

לפוליטיזציה של ארגונם. יאסר ערפאת, מנהיגו המחתרתי של „פתח", שהיה ידוע ללוחמיו וליועדי־דבר בעולם הערבי בכינויו „אבו עמאר", נתמנה לדובר „פתח" ולמרכז הפעילות הגלויה של הארגון. ערפאת הוא מהנדס בן 38, אשר נולד בירושלים, אך הוריו היגרו למצרים בעתו צעיר. הוא נטר טינה לשלטונות המהפכה במצרים עקב החרמת רכוש משר־פחתו, וכביטוי לכך הצטרף ל„אחים המוסלמים", השואפים למגר את עבד אנ־נאצר. לפיכך הוגלה לארצות צפון־אפריקה ונסיכויות המפרץ. את הגרעין ל„פתח" זרע עוד ב־1956 ברצועה. אך בפעילות מעשית החל ב־1965 בחסות מפלגת ה„בעת" הסורית.

בעקבות מינויו של ערפאת לתפקיד זה, החלו משלחות רשמיות של „פתח" לנסוע לארצות אירופה ולנהל מגעים עם „תנועות־השחרור" בחלק־יתבל שונים; נציגי „פתח" פנו אף אל „הצלב האדום" הבינ־לאומי, בדרישה להכיר בשליחיהם שנתפסו בישראל כשבויי־מלחמה. לתהליך הפולי־טיזציה בארגון ה„פתח" נודעה משמעות רבה הן בתחום היחסים הפנימיים בארגון עצמו והן במישור היחסים הבין־פלשתינאיים, ובמיוחד עם „אש"פ". כבכל ארגון פוליטי החלו מתגלעות גם ב„פתח" מריבות ומחלוקות בדבר תפקיד־המפתח בארגון, הדרך בה יש לנקוט, שיטת המגעים עם הארגונים המתחרים, מידת הנכונות להישמע לתכתיבים מבחוץ וכיוצא באלה. לצד יאסר ערפאת, שהיה תחילה הכול־יכול ב„פתח", החלו צומחים מנהיגים חדשים, שנלחמו על דעותיהם וסירבו לקבל את תכתיביו ללא ערעור.

לשינוי באופיו של „פתח" והפיכתו לארגון פוליטי — יחד עם המשך פעילותו החבלנית — היתה, כאמור, משמעות חשובה ביותר בתחום היחסים עם „אש"פ"; שכן בדרך זו נתאזן במידה רבה המאבק בינו לבין „אש"פ". אם ניתן להציג את מצבם של שני הארגונים בצורת נוסחה כוללנית, נוכל לומר כי „אש"פ" הוא עתה ארגון פוליטי העוסק גם

בפעילות הבלנית — ואילו „פתח“ הוא ארגון חבלני העוסק גם בפעילות פוליטית.

זהו, אם כן, הרקע למצב־היחסים הנוכחי בין שני הארגונים. מעורדים מן העובדה שהצליחו לערער את מקומו הבלעדי של „פתח“ בתחום החבלני, חשו עצמם ראשי „אש״פ“ חוקים למדי כדי לנסות ולארגן את העולם הפלשתינאי לפי תכתיביהם, והציעו ל„פתח“ ולארגונים הפלשתינאים האחרים* להשתתף ב„מועצה לאומית פלשתינאית“ חדשה, האמורה לשמש מעין פרלמנט לכל הזרמים בעולם הפלשתינאי. בדיונים שנערכו בעקבות הצעה זו בלטה שאיפתו של „אש״פ“ להשיג שליטה במועצה המוצעת, בעוד ש„פתח“ בהתבססו על שיקולי יוקרתו הגוואה ברחוב הפלשתינאי עקב פעולות־ההבלה שלו — ניסה אף הוא להשיג ייצוג של רוב. בסופו־של־דבר הסכימו הצדדים להקים מועצה בת 100 חברים, שהייצוג בה יתחלק על פי המפתח דלהלן: 50 נציגים ל„אש״פ“ ול„צש״פ“; 38 נציגים ל„פתח“; 10 נציגים ל„חזית העממית לשחרור פלשתינ“; 2 נציגים בלתי תלויים. „אש״פ“ היה שבע־רצון מהרכב זה, ואילו „פתח“ שהבין כי במיקוחים בין־ארגוניים לא יוכל להשיג יותר מאשר השיג, קיווה כי יוכל להשפיע על איש המקומות במועצה בצורה שתאפשר לו לזכות ברוב בהצבעות, אם לא באורח ישיר על־ידי נציגות משלו — אוי לפחות על־ידי רכישת תמיכתם של צירי „החזית העממית לשחרור פלשתינ“, הנציגים הבלתי־תלויים ואולי גם אחדים מנציגי „צש״פ“.

אך תקוותו זו נתבדתה עד מהרה. „המועצה הלאומית הפלשתינאית“, שנתכנסה בקהיר ב־10 ביולי 1968, הנחילה הצלחה למיסוד המסורתי של „אש״פ“. הוועד הפועל של „אש״פ“ הפך להיות הוועד הפועל של „המועצה הלאומית הפלשתינאית“ כולה — ו„פתח“ נאלץ להסכים לכך, אף כי שמר לעצמו את הזכות שלא לקבל את תכתיבי הוועד הפועל, ובשלב מסוים אף איים לפרוש ממסגרת המועצה בכלל. קשה להניח, אמנם, כי לאחר שנכנס למסגרת זו יוכל לעזוב מבלי שייפגע מעמדו; ולפיכך סביר יותר להניח כי ישאף להמשיך במאבקו מבפנים. ואכן, כדי לשמור על נוכחותו של „פתח“ במועצה לא נתקבלו בה כל החלטות מחייבות, ועל הוועד הפועל של „אש״פ“ הוטל לפעול במשך ששת החודשים הבאים להקמתה של מועצה חדשה.

עם זאת, אין ספק כי „אש״פ“ נמצא עתה בראשיתו של שלב חדש במאבק על דמותו בעולם הפלשתינאי. הצלחתו לכנס את „המועצה הלאומית הפלשתינאית“ והכנסתו של „פתח“ למסגרת ממוסדת, דבר שלא ניתן היה להעלותו על הדעת במשך כל שנות המאבק בין שני הארגונים — מזה, ויצירת חזית מאוחדת של „אש״פ“ עם כל שאר הגורמים

במועצה כנגד נסיונות ההשתלטות של „פתח“ — מזה, כל אלה חיוקו את „אש״פ“ ועשויים לעודדו, ללא ספק, להמשיך בדרך בה בחר, דרך הזוכה גם לסיועם הפעיל של המצרים, שהבהירו — על־ידי המשך תמיכתם ב„אש״פ“ — כי אין יסוד לחששות כי העידוד שהם נותנים ל„פתח“ יעשה על חשבון הארגון אותו הקימו והפעילו למטרותיהם, ובו תמכו לכל אורך הדרך. כך מאפשרת התמיכה המצרית ל„אש״פ“ להמשיך ולהחזיק בכתר המנהיגות הרשמית של העולם הפלשתינאי.

ואמנם, בתקופה הקצרה שעברה מאז סיום מושב „המועצה הלאומית“ הסתבר, כי „אש״פ“ ממשיך לדגול בקו בו נקט בעבר. יתרה מזו! הישגי היוקרה שלו במועצה דירבנו אותו לנסות ולהגשימם גם במציאות, ולצורך זה ניסה הוועד הפועל להכניס שורה של תיקונים ושינויים במבנה „צש״פ“, במטרה להגביר את פיקוח הגורמים המדיניים עליו. הוא החליט לפטר את רטמכ״ל „צש״פ“, צובחי אל־גי'אבי, ולמנות תחתיו רטמכ״ל חדש — עבד אר־רואק יחיא. צעד זה נתפרש על־ידי קציני „צש״פ“, וביחוד אנשי הגדודים שבטוריה, כפגיעה במעמדם — ובעידודם של הסורים ניסו הללו למנוע בכוח את מימוש הילופי־הגברי. הם צרו על משרדי „אש״פ“ בדמשק, ולבסוף הצליחו לכפות על הרטמכ״ל החדש מעצרי בית — עד שנאלץ להיכנע לתביעותיהם והגיש את התפטרותו. כך נשאר „צש״פ“ ללא רטמכ״ל כלל ועיקר, ואילו הוועד הפועל של „אש״פ“, תוך כוונה למנוע החרפת הקרע עם קציני „צש״פ“ בטוריה, נמנע, לפי שעה, ממינוי רטמכ״ל חדש.

על אף קשיים אלה, לא נרתע הוועד הפועל משינויים נוספים בארגון, בהתאם להמלצותיה של „המועצה הלאומית“, בכלל שינויים אלה הודיע לאחרונה על הקמת „מועצת־תכנון“, אשר תפקידה לתכנן את פעולות הארגונים הפלשתינאים ולתאמן. ואולם, מכיוון שארגון „פתח“ הביע כבר בכינוס המועצה את הסתייגותו מניסיונות־הכפיה של „אש״פ“, סביר להניח כי „מועצת־תכנון“ זו תישאר בבחינת כלי ריק מתוכן. גורל דומה צפוי, כנראה, גם למאמצי „אש״פ“ לאחד את הפעילות החבלנית, שכוונתם העיקרית — הכפפת אר־גוני־הטירור השונים למרותו. בנושא זה נמשך — ואף מח־ריף — המאבק בין „אש״פ“ ל„פתח“, ובה בשעה ש„אש״פ“ ממשיך להודיע על מגעיו עם הארגונים החבלניים לצורך „איחוד“ פעילותם, מתהדר „פתח“ בהישגים של הצטרפות ארגונים פלשתינאים שונים לשורותיו.

פרשנים מסויימים רואים בתקופה שמאז מלחמת ששת הימים תקופת־נסיגה אטית ל„אש״פ“, בעיקר נוכח התגברות התפריסה החבלנית ועליית משקלם של ארגוני־החבלה, יוכיחו מאורעות העתיד אם ההתפתחויות העתידות בחזרה־התיכון תשארנה את בכורת הייצוג הפלשתינאי בידי „אש״פ“ או שזו תיפול בידי מנהיגות־חדשה קיצונית, או מתונה ומציי־איתית יותר.

* הבולט בין אלה הוא „החזית העממית לשחרור פלשתינ“ — איחוד של שלושה ארגוני־חבלה קטנים שזיקתם לתנועת „הלאומנים הערבים“ (אל־קומיון אל־ערב) הפאן־ערבית, בעלת הנשיות הפרו־נאצרות.